

נספחים

פרסומים

סקרים

ז'ק בנדלק, **חברות בקופת חולים, 2009**, סקר מס' 227, יוני 2010

דוח זה מציג נתונים על חברות בקופות החולים בשנת 2009 בהשוואה ל-2008. מוצגים בו נתונים על התפלגות המבוטחים לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים וכן לפי נתונים לפי יישוב. הנתונים מתבססים על קובץ בריאות המנוהל על ידי המוסד לביטוח לאומי והמשמש מקור הרישום הבלבדי של מספר תושבי מדינת ישראל החברים בקופות החולים.

בסוף שנת 2009, כ-7.5 מיליון נפש היו מבוטחים בקופות החולים, בהם כ-52.5% בקופת החולים הכללית, כ-24.8% בקופת חולים מכבי, כ-13.5% בקופת חולים מאוחדת וכ-9.2% בקופת חולים לאומית. מהנתונים עולה כי במהלך שנת 2009 כ-263,200 מבוטחים חדשים נרשמו באחת מקופות החולים ועוד כ-106,800 מבוטחים עברו לקופה אחרת. נמצא עוד, כי בקופות החולים מכבי ומאוחדת מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הגבוהה ביותר, ואילו בקופות החולים הכללית והלאומית מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הנמוכה יותר.

ז'ק בנדלק, **ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים - 2008**, סקר מס' 228, אוקטובר 2010

דוח זה מציג נתונים על שכר והכנסה, על תעסוקה ועל מעמד בעבודה לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים בשנת 2008. הנתונים עוסקים באוכלוסיות העובדים שכירים והעובדים העצמאים המבוטחים במוסד לביטוח לאומי. כמו כן כלולים בדוח נתונים על עשירונים ועל מדד אי-השוויון בהכנסות מעבודה לפי יישוב ולפי מספר הילדים במשפחה.

הנתונים מתבססים על קובץ ביטוח ושכר שמנהל המוסד לביטוח לאומי ואשר מרכז באופן שוטף מידע על האוכלוסיות המבוטחות ועל הכנסותיהן. בשנת 2008, היו רשומים בקובצי המוסד כ-2.9 מיליון שכירים, כ-232 אלף עובדים עצמאים וכ-40 אלף עובדים שהיו גם שכירים וגם עצמאים במהלך השנה. השכר הממוצע של העובדים השכירים היה 8,518 ש"ח לחודש עבודה, לעומת הכנסה חודשית ממוצעת של 8,406 ש"ח לעובד עצמאי.

נמצא עוד כי שכר הנשים לחודש עבודה היה נמוך בכ-32% מהשכר הממוצע של הגברים. התפלגות השכר לפי צורת יישוב מראה כי השכר הממוצע ביישובים העירוניים הלא יהודיים נמוך בכ-33% מהשכר הממוצע ביישובים היהודיים.

ז'ק בנדלק ואחרים, **מערכת הביטחון הסוציאלי במבט בינלאומי: ישראל ומדינות ה-OECD, 2009**, סקר מס' 229, אוקטובר 2010

פרסום זה מציג את מערכת הביטחון הסוציאלי בישראל בהשוואה למצב הקיים במדינות החברות בארגון לפיתוח ושיתוף פעולה כלכלי (OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). שילוב מדינת ישראל לארגון המדינות המתועשות מאפשר להציג בעבור ישראל נתונים שרובם הותאמו להגדרות של ה-OECD. ארגון ה-OECD מהווה מסגרת מתאימה להשוואת המדיניות החברתית של ישראל עם המדינות המפותחות. ההשוואה מלמדת על הפערים בהיקף הכיסוי הביטוחי בין המדינות השונות ומאפשרת לבסס הצעות לשיפור המערכת הביטחון הסוציאלי בישראל.

בפרסום מידע עדכני על מערכות הביטוח הסוציאלי בישראל ובמדינות ה-OECD משני היבטים: ההיבט החוקי (כגון האוכלוסייה המבוטחת בגמלאות השונות, תנאי הזכאות, מקורות המימון, שיעור דמי הביטוח ורמת הקצבאות) וההיבט הסטטיסטי (כגון מספר מקבלי הקצבאות, וסך התשלומים).

הפרק הראשון מציג נתונים כלליים על כלכלת ישראל לעומת מדינות ה-OECD. בפרקים 1-7, מוצגים נתונים על תשלומי הגמלאות: אמהות, ילדים, נפגעי עבודה, אבטלה, נכות וזיקנה. מהנתונים ההשוואתיים עולה כי רמת הנדיבות של הביטוח הסוציאלי בישראל נמוכה יחסית. כך, לדוגמה, ישראל מתאפיינת ברמה נמוכה במיוחד של קצבת ילד ראשון. כמו כן, תקופת העבודה המזכה בדמי אבטלה ארוכה יחסית כאשר התקופה המרבית לתשלום דמי אבטלה נמוכה יחסית. אשר לקצבת הזיקנה, רמתה בישראל נמוכה בהשוואה לפנסיה הציבורית של רוב מדינות ה-OECD.

הפרק האחרון מציג נתונים על מימון הביטוח הסוציאלי. גביית דמי הביטוח כאחוז מהתמ"ג בישראל נמוכה מרוב מדינות ה-OECD. חלקו של העובד בתשלום דמי הביטוח גבוה מחלקו של המעסיק, וזו מגמה הפוכה מזו הקיימת במדינות ה-OECD. כמו כן, דמי הביטוח שהמעסיקים משלמים בעבור עובדיהם נמוכים מאלה שבמדינות ה-OECD.

אסתר טולידנו, נשים המקבלות דמי מזונות באמצעות המוסד לביטוח לאומי – 2010, סקר מס' 230, ינואר 2011

שינויים בנורמות החברתיות בעשורים האחרונים ושינויי חקיקה של שנת 2003, הביאו לכך שהאמהות המצטרפות לאוכלוסיית מקבלות דמי מזונות הן בעלות מאפייני דמוגרפיה ותעסוקה שונים מהנשים הוותיקות יותר באוכלוסייה זו: בשנת 2010 הנשים המצטרפות היו צעירות יותר ואמהות לילדים רבים יותר. כמו כן שיעור הידועות בציבור בקרבן והנפרדות שעדיין נשואות לחייב גבוה יותר לעומת הנשים הוותיקות במערכת. גם במעמד התעסוקה נמצאו הבדלים: שיעור הנשים המועסקות קטן יותר אצל הנשים שהצטרפו לראשונה ב-2010 לאוכלוסיית מקבלות דמי מזונות.

בסך הכול, בסוף שנת 2010 היו כ-51 אלף תיקי מזונות פעילים במוסד לביטוח לאומי: כ-20 אלף תיקים של נשים שקיבלו דמי מזונות בתקופה זו וכ-31 אלף תיקים של נשים שחדלו לקבל תשלום אך נשאר חוב של בני הזוג. תשלומי דמי המזונות ממומנים באמצעות התקבולים מבני הזוג החייבים ובאמצעות משרד האוצר.

ב-2010 שילם המוסד לביטוח לאומי דמי מזונות בסכום של כ-446 מיליון שקל חדש. סך התקבולים מבני הזוג החייבים לתקופה זו הגיע לכ-179 מיליון ש"ח, שהם כ-40% מסך התשלומים ששולמו לנשים בשנה.

אסתר טולידנו, מקבלי דמי אבטלה בשנת 2010, סקר מס' 231, פברואר 2011

בחוברת מוצגים נתונים על מובטלים שקיבלו דמי אבטלה בשנת 2010 בהשוואה לשנים קודמות ותוך פירוט מאפייני הדמוגרפיה ומאפייני התעסוקה שלהם. עוד מוצגים בחוברת כמה מאפיינים של האבטלה.

על פי הנתונים, שיעור האבטלה במשק ירד מ-7.6% ב-2009 ל-6.8% ב-2010, וזו ירידה של כ-10%. אצל הנשים הירידה היתה חדה יותר. יש לציין כי לראשונה בשנת 2010 שיעור האבטלה של הגברים היה גבוה משיעור האבטלה של הנשים.

גם במספר מקבלי דמי אבטלה היתה ירידה, חדה אף יותר, של כ-20%. כתוצאה מהפער בשיעור הירידה, אחוז מקבלי דמי אבטלה מתוך כלל הבלתי מועסקים ירד מ-32% ל-27%.

בסך הכול שולמו דמי אבטלה בסכום של 2,534 מיליון ש"ח, שהם פחות מרבע מסך דמי ביטוח שנגבו לענף זה.

מקור הנתונים לדוח הוא קובץ תביעות לדמי אבטלה שאושרו. תביעות אלה כוללות פרטים על התשלומים, על מאפייני דמוגרפיה וכן על היסטוריית התעסוקה של התובעים.

אסתר טולידנו ותמי אליאב, משפחות חד הוריות 1993-2010, סקר מס' 232, מארס 2011

בדומה לעולם המערבי, בעשורים האחרונים הולכת ומתרחבת בישראל התופעה של חיים במשפחות חד-הוריות, הן בעקבות שיעורי גירושין ההולכים וגדלים והן כתוצאה מהתרחבות ניכרת בילודה של נשים רווקות הבוחרות ללדת ללא בן זוג. כיוון שבמשפחה חד-הורית יכולת ההשתכרות למפרנס אחד מוגבלת, מצבן הכלכלי לרוב קשה יותר וחלקן בקרב המשפחות העניות גדול בהרבה מחלקן באוכלוסייה. כך, שיעור העוני של משפחות חד-הוריות מגיע לכ-30%, לעומת כ-25% בקרב משפחות שבהן זוג הורים עם ילדים, אף ש-80% מהמשפחות החד-הוריות העניות הן משפחות עובדות. זאת ועוד: בראש מרבית המשפחות האלה עומדת אישה, דבר המעמיד את פרנסת המשפחה בנחיתות גדולה אף יותר לנוכח הפערים הקיימים בין שכר הגברים לשכר הנשים. מסיבות אלה קובעי המדיניות החברתית בארץ ובעולם ממקדים את תשומת הלב בקבוצה זו ובמציאת פתרונות למצבה המיוחד.

אוכלוסיית המשפחות החד-הוריות בישראל התרחבה מאוד בעשורים האחרונים מעבר לקצב הגידול של סך כל המשפחות עם ילדים. בשנת 2010 הגיע מספר המשפחות החד-הוריות ל-129 אלף, שהם 12.4% מסך המשפחות בארץ, ומספר הילדים בהן הגיע ל-215,477, שהם 8.6% מסך ילדים בארץ.

ברוב המוחלט של המשפחות החד-הוריות עומדת אישה כראש משפחה. רק ב-3% מהמשפחות החד-הוריות עומד גבר.

שינויי חקיקה הנוגעים לזכויות של הנשים החד-הוריות במערכת הסוציאלית הביאו לשינויים בהתנהגות התעסוקה של נשים אלה, אך בכל התקופות, שיעור התעסוקה ורמת ההכנסה מעבודה של הנשים החד-הוריות היה גבוה מאלה של אימהות במשפחות עם בן זוג.

מחקרים לדיון

אסתר טולידנו, נעם זוסמן, רוני פריש ודניאל גוטליב, הכנסה משפחתית ומשקל יילודים, מחקר לדיון מס' 102, נובמבר 2010

משקל נמוך של יילודים משפיע לרעה על מגוון משתני תוצאה במהלך חייהם. המחקר בחן את הקשר בין ההכנסה המשפחתית בשנים 1995-2007 לבין משקל היילודים (בלידת יחיד), תוך התבססות על קבצים מינהליים של המוסד לביטוח לאומי וקובץ לידות חי של משרד הבריאות. נתונים גולמיים מלמדים כי יש מתאם חיובי בין מאפיינים דמוגרפיים-חברתיים-כלכליים של ההורים, ובכללם הכנסתם, לבין משקל היילודים. אומדנים שבחנו את השפעתם של שינויים אקסוגניים בהכנסה המשפחתית על השינוי במשקל היילודים על פני זמן (כולל לאם נתונה), למשל בשל תמורות בגובה קצבאות הילדים, מצאו מתאם בין השניים, אך לא הוכיחו קיומו של קשר סיבתי ישיר ביניהם. בכל מקרה, גם כאשר נמצא קשר סיבתי ישיר מובהק עוצמתו היתה קטנה, ואין בה, לפי הספרות המחקרית, כדי להשפיע על משתני תוצאה במהלך החיים.

רמסיס גרא, **גמלת סיעוד בכסף – מחקר מלווה לניסוי**, מחקר לדיון מס' 103, דצמבר 2010

בפרסום זה מתפרסמים נתונים של מחקר מלווה לתוכנית ניסיונית המופעלת ממארכס 2008 (בשלב הראשון הופעלה לשנתיים, אחר כך התרחבה והוארכה), שבמסגרתה ניתנה לזקנים המתגוררים באזורי הניסוי האפשרות לבחור בגמלת סיעוד בכסף אם הם מעסיקים מטפל צמוד ברוב שעות היממה לפחות שישה ימים בשבוע.

הנתונים המינהליים על המקבלים גמלת סיעוד הצביעו על מיעוט הבוחרים בגמלה כספית - כ-3.9% מהאוכלוסייה הפוטנציאלית. ניתוח של סקר בקרב מי שבחרו בגמלה בכסף ומי שלא בחרו, הראה שהתועלת הכלכלית (67%) והשליטה על כספי הגמלה (33%) היו הסיבות המשמעותיות לבחירה בגמלה זו. הסיבה העיקרית (67%) לאי-בחירה בגמלה בכסף היתה אי-ידיעה על קיומה של אפשרות זו. שני שלישים ממי שלא בחרו בגמלה בכסף הצהירו שהיו רוצים לקבלה אך כאמור לא ידעו עליה.

הזקנים אמנם דיווחו על קושי מסוים בגיוס מטפל צמוד וקושי רב יותר בהעסקתו, אך התמונה הכללית המצטיירת מהסדר הגמלה בכסף חיובית בהיבטים רבים: תועלת כלכלית; חיסכון בבירורקרטיה, בטרדה ובזמן שהיו קודם בהתנהלות מול חברת הסיעוד; והתנהלות נוחה של הטיפול במסגרת הגמלה הכספית. גם תחושת שביעות הרצון של הזקנים מהסדר זה - גבוהה (יותר מ-90% במרבית הפרמטרים). כמו כן, המעקב והבקרה של המוסד לביטוח לאומי על הזקנים שבחרו בגמלה בכסף הצביעו באופן כללי על העדר חריגים כלשהם, ואחוז המקרים שהטיפול היה סביר עמד על קרוב ל-100%.

דניאל גוטליב ואלכס פרומן, **מדידת עוני לפי סל צריכה הולם בישראל 1997-2009**, מחקר לדיון מס' 104, מארכס 2011

מדד ה-MBM/NRC, כפי שחושב בעבור המשק הישראלי, נמצא על הרצף בין שתי נקודות הקצה של מדד מוחלט ("אבסולוטי") ויחסי. הוא שייך למשפחת מדדי העוני אשר קו העוני שלהם נגזר מרמת צריכה הולמת של סל מוצרים שמשקף אומדן סביר למינימום הולם למחיה. זיקתו למינימום למחיה מאפשרת להשתמש בקו העוני שלו לצורך הערכת ההלימה של גובה קצבאות הקיום, קרי - קצבאות הבטחת הכנסה והשלמת הכנסה, המהוות רשת ביטחון אחרונה למי שאינו מסוגל לכלכל עצמו ואת משפחתו.

יתרון נוסף של מדדים מהסוג של צריכה הולמת הוא שהם יכולים לשמש למעקב אחר מידת ההצלחה של מדיניות הממשלה למאבק בעוני, שכן מקצת מכלי המדיניות הם הטבות הניתנות לשכבות החלשות כהכנסות לא-כספיות או מעין-כספיות, כגון ארוחות חמות בבתי ספר, דיור בדירות מסובסדות והנחות בתרופות. הטבות כאלה כמו גם הכנסות פרטיות בעין, למשל מדיוור בדירה שבבעלות עצמית, באות לידי ביטוי בהגדרה לפי צריכה הולמת אך לא באות לידי ביטוי בגישה הרשמית המקובלת של הכנסות כספיות.